

Naturovervågning af Maglemosen ved Vedbæk Sæson 2018

Projektperiode 2016-2020



**Rapport til: Rudersdal Kommune
og foreningen Maglemosens Naturpleje**

Udarbejdet af: Anders N. Michaelsen og Johanne S. Bak
Februar 2019

Indhold

Indledning	3
Overvågning af Maglemosen	4
Indsatser sæsonen 2018	7
Fokuspunkter for 2018-besøgene	7
Græsningstryk	8
Frahegninger	10
Status på invasive arter	12
Sildig gyldenris	12
Rød hestehov	13
Japan-pileurt	14
Kæmpe-bjørneklo	15
Hydrologi	16
Analyse og konklusioner	17
Anbefalinger for 2019	20

Kolofon

Titel:	Naturovervågning af Maglemosen ved Vedbæk – Sæson 2018.
Forfattere:	Anders N. Michaelsen og Johanne Bak, Natur360
Rekvirent:	Rudersdal Kommune og Maglemosens Naturpleje
Layout:	Johanne Bak
Fotos:	Anders N. Michaelsen
Forside:	Folden F3 og Kvalkved

Indledning

Maglemosefredningen blev stadfæstet i 1986, og omfatter Henriksholm Syd, Maglemosegård, Rævegravene, Sanddalen og Elleslettegård, i alt 216 ha. Formålet med fredningen er at bevare betydelige landskabelige, arkæologiske og geologiske værdier.

Området mellem Vedbæk og Smidstrup, på i alt 60 ha, blev fredet i 2012 (Vedbæk/Smidstrup fredningen), og omfatter bl.a. området Henriksholm nord, der ligger i Rudersdal Kommune. Vedbæk/Smidstrup Fredningens formål er at sikre og genoprette de landskabelige, rekreative, biologiske og kulturhistoriske værdier.

Rudersdal Kommune overtog arealerne nord og syd for Henriksholm efter Forsvarkommandoen i 2011. Området på ca. 70 ha var tidligere dyrkede marker og moseområder, og var på overtagelsestidspunktet ved at gro til med især pil, høje græsser og den invasive sildig gyldenris.

De kommunalt ejede områder, Henriksholm Nord og Syd plejes med en vision om at skabe et sammenhængende natur- og græsningslandskab med høj biodiversitet, god tilgængelighed og et spændende rekreativt indhold for borgere og brugere af områderne.

For at opfylde visionen er det nødvendigt med en relativt omfattende naturpleje af arealerne. Plejen startede med rydning af pil og anden opvækst i vinteren 2014- 2015 på ca. 12 ha. Der blev opsat trådhegn til fire græsningsfolde (F1, F2, F3 og F4) og der blev udsat kvæg. Kvæget skal fremadrettet forhindre tilgroning og være de fremtidige naturplejere i Maglemosen. Det er dog muligt at græsningen af arealerne vil blive suppleret med andre dyrearter samt maskinel høslæt og rydning.

Plejen af Maglemosen har siden 2015 bestået af græsning i de etablerede folde. Græsningen har primært været foretaget af kvæg, men blev i slutningen af 2018 suppleret med 6 islandske heste i folden F4. Der er desuden foretaget manuel bekæmpelse af Japan-Pileurt enkelte steder i Maglemosen, hvor kvæget ikke har græsset tilstrækkeligt. Bekæmpelse af de invasive arter i Maglemosen har generelt en høj prioritering i den pleje der foretages i området.

Målet med plejen er at skabe natur med overdrevsvegetation på de højtliggende arealer og enge eller moser på de lavtliggende fugtige arealer. Områdernes nye rekreative muligheder skal passes ind og anvendes på naturens præmisser.



F2. D. 7. maj 2018.

Overvågning af Maglemosen

Dette projekt vil i årene 2016-2020 foretage overvågning og løbende tilsyn med græsningens effekt på vegetationens struktur og floraens tilstand i Maglemosen. Dette gøres med henblik på at kunne justere plejeindsatsen og græsningstrykket (flytte dyr mellem græsningsfoldene, lave periodevise frahegninger etc.) for at fremme blomstrende planter, ynglende fugle og biodiversiteten generelt. Dette gøres for på sigt at opnå viden om, hvorvidt kommunens visioner opnås med den plejeindsats der ydes i områderne.

De løbende tilsyn suppleres med botaniske prøveflade-registreringer på i alt 11 fastlagte flader. De første 5 prøvefelter (felt 1-5) blev udlagt og monitoreret første gang allerede i 2015. De resterende 6 prøvefelter (felt 6-11) blev udlagt og monitoreret i 2016. Der er ikke foretaget monitorering af felterne 1-5 i 2016. Overvågningen af de faste prøveflader i 2015 og 2016 er en botanisk baseline-monitoring. Denne monitorering vil således være udgangspunktet for senere at kunne sammenligne områdernes tilstand og på den baggrund være med til at fortælle noget om områdernes ændringer.

En prøveflade er en cirkel med radius på 5 meter (78,5 m²). Placeringerne af prøvefladerne er foretaget subjektivt, og kriteriet har været at dække den lysåbne vegetation og jordbundens variation i området. Punkt 9 ligger syd for Maglemoserenden i et ikke afgræsset område, der fremstår som tæt rørskov, og vil kunne fungere som kontrolpunkt for hvad der sker med vegetationen over tid, når den ikke driftes/plejes. Punkt 10 ligger i en græsset del af fold F2 i Henriksholm Nord, som ikke har karakter af dyrket mark.

Der foretages desuden lejlighedsvis luftfotoregistrering ved droneoverflyvning samt overvågning af ynglefugle og natsværmere for at kunne bedømme en mulig udvikling af biodiversiteten.





Følgende overvågningselementer er planlagt indenfor projektperioden (i parentes er angivet hvilke år elementet udføres):

- Registrering af græsningstryk (2016-2020)
- Løbende biologisk tilsyn og vurdering af græsningseffekten (2016 - 2020)
- Botaniske prøvefladeregistreringer (2016 og 2020)
- Luftfotooptagelser og video med drone (2016 og 2020)
- Ynglefugletællinger (2017 og 2020)
- Registrering af natsværmere og natsommerfugle (2016)

Der foretages hvert år, efter endt tilsynsperiode, en kort afrapportering på de overvågningselementer der er foretaget på arealerne i løbet af året, frem til dyrene tages af arealerne ultimo oktober eller primo november.

Projektet er opstået som et samarbejde mellem foreningen Maglemosens Naturpleje, Rudersdal Kommune og Natur360.

Indsatser sæsonen 2015

Der blev foretaget rydning af pilekrat og tagrør i vinteren 2014/2015.

Der blev i forsommeren 2015 lagt de første 5 botaniske prøveflader. Der blev efterfølgende foretaget en botanisk registrering af de 5 prøvefelter (se kort 2).

Der blev aflagt løbende besøg henover sæsonen med gennemvandring af området og fotodokumentation, for at følge vegetationsudviklingen og græsnings-effekten.



F3. D. 30. april 2018.

Indsatser sæsonen 2016

I september 2016 blev der udlagt yderligere 6 prøveflader fordelt over projektområdet, så der nu er 11 faste prøveflader til den botaniske overvågning (se kort 1 og kort 2).

Der blev aflagt løbende besøg henover sæsonen med gennemvandring af området og fotodokumentation, for at følge vegetationsudviklingen og græsnings-effekten.

Japan-Pileurt blev på forsøgsbasis bekæmpet med le.

Der blev foretaget registrering af natsommerfugle med lyslokning. Se bilag 2 i afrapportering for sæson 2016 med artsliste over de observerede insekter.

Der blev ved sæsonens afslutning foretaget indsamling af oplysninger om antal græssende dyr på arealerne gennem græsnings-sæsonen og data er sammens-tillet i lister. Disse data er desværre ufuldstændige, da der ikke er foretaget en systematisk optælling af dyrene.

Indsatser sæsonen 2017

Der blev i foråret foretaget identificering, tælling og kortlægning af områdets ynglefugle (se afrapportering af Naturovervågning af Maglemosen, sæson 2017).

Der blev aflagt løbende besøg henover sæsonen med gennemvandring af om-rådet og fotodokumentation, for at følge vegetationsudviklingen og græsnings-effekten.

Der blev ved sæsonens afslutning foretaget indsamling af oplysninger om antal græssende dyr på arealerne gennem græsnings-sæsonen.



Blomstrende korsknep på tue



Indsatser sæsonen 2018

Der blev aflagt løbende besøg henover sæsonen med gennemvandring af området og fotodokumentation, for at følge vegetationsudviklingen og græsnings-effekten.

Der blev ved sæsonens afslutning foretaget indsamling af oplysninger om antal græssende dyr på arealerne gennem græsnings-sæsonen. Oplysningerne er bearbejdet og grafisk præsenteret - se figur 1, 2 og 3 samt bilag 1.

Japan-Pileurt er blevet slået med le én gang i løbet af sæsonen.



Der blev ikke foretaget anden overvågning eller registrering end de løbende tilsyn. Flere af tilsynene er foretaget sammen med Jens Galby, fra Rudersdal Kommunes driftsafdeling.

Der er løbende holdt kontakt med Jette Køhler, der varetager opsynet med dyrene, omkring observationer og andre oplysninger om status. Relevante forhold er løbende viderebragt til Rudersdal Kommune.

Der blev i november 2018 foretaget et sent høslæt med slagleklipper på bælder. Det afklippede materiale blev opsamlet i samme arbejds-gang. Høslættet blev udført af kommunen.



Fokuspunkter for 2018-besøgene

I forbindelse med afrapporteringen for sæsonen 2017, blev der givet en række anbefalinger til den efterfølgende 2018-sæson. Der var derfor fokus på nedenstående anbefalinger ved besøgene.

1. Antallet af græssende dyr i de enkelte folde bør fortsat registreres skriftligt og løbende i samarbejde med Jette Køhler
2. Frahegning bør fortsætte, dog gerne med et par ugers tidlig græsning i april-maj.
3. En-to nye frahegninger bør overvejes i områder med særligt stort potentiale for rig blomstring.
4. Højt græsningstryk af de mest gyldenris-dominerede dele er vigtig frem til og med juni.
5. Tidlig forårs afbrænding af delområde "a"
6. Man bør overveje at klarlægge hydrologien lidt nøjere og se om der skal ske forandringer med grøfternes og hele området afvanding. Man kan eventuelt overveje at inddrage nogle af naboarealerne.
7. Man bør overveje græsning fordelt på så store dele af året som muligt, med lidt lavere græsningstryk midt på sommeren end det som skete i juni/juli 2017 i folden F3.

De enkelte anbefalinger er nærmere gennemgået i de efterfølgende afsnit, og fokuspunktet er markeret med kursiv.



gjort for Japan-pileurt i 2016, 2017 og igen i 2018. Der bliver fortsat holdt øje med disse og andre bestande de kommende år. Der kan desuden være behov for bekæmpelse af individer der ikke kan nås af dyrene.

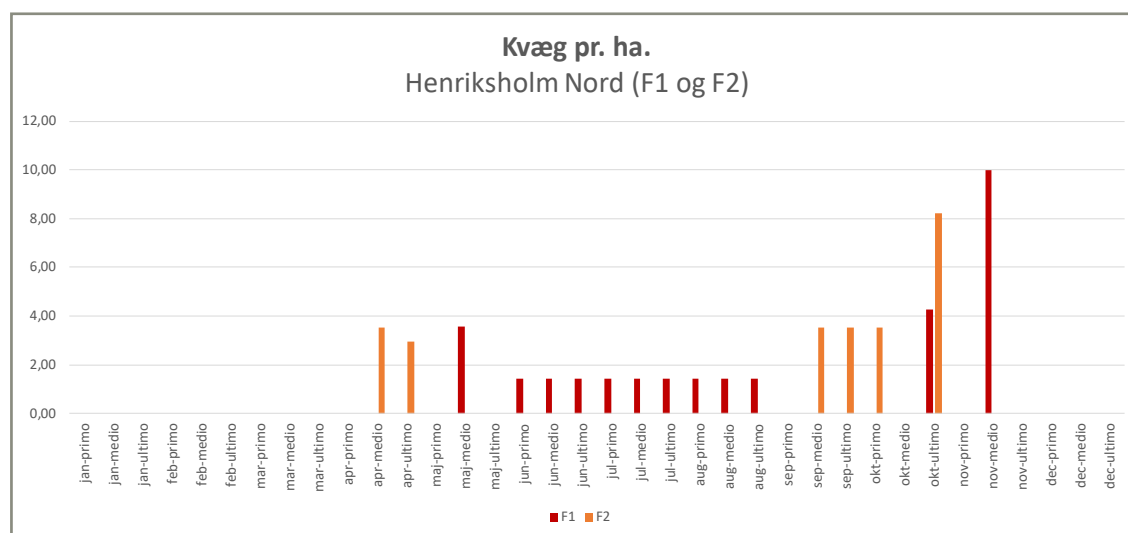
Græsningstryk

Antallet af græssende dyr i de enkelte folde bør fortsat registreres skriftligt og løbende i samarbejde med Jette Køhler

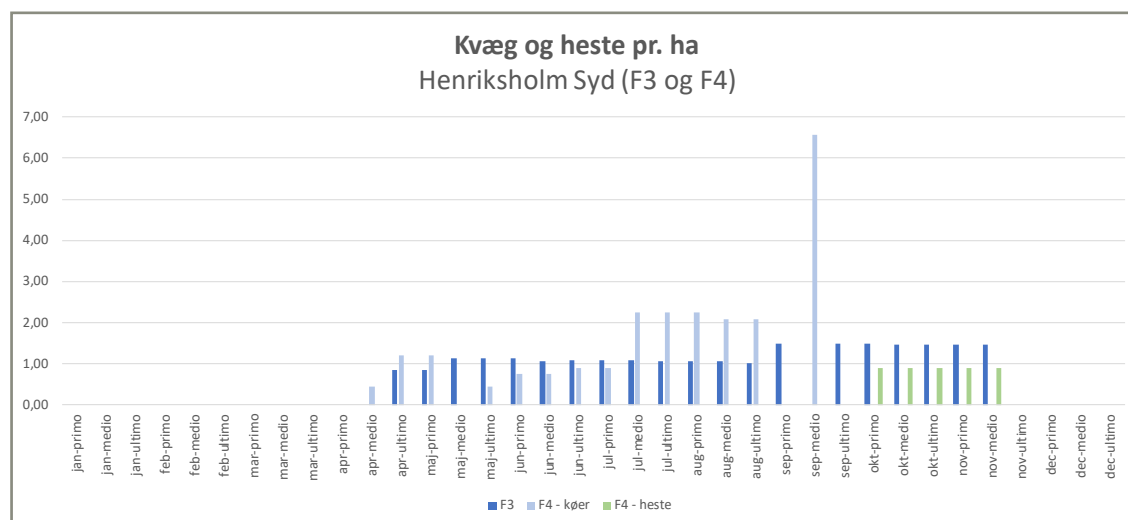
Der har forsat været en detaljeret registrering af antallet af græssende dyr i de enkelte folde, for at kunne vurdere græsningens effekt og evt. flytte dyr eller lave frahegninger. Der er i løbet af græsningssæsonen blevet noteret hver gang der er dyr der er flyttet, taget på stald eller døde.

Det er blevet noteret hvor mange dyr, både køer og kalve, der har opholdt sig i de forskellige folde med et 10-dages interval (primo, medio og ultimo for den enkelte måned). Der er yderligere detaljer om mere præcise datoer for flere af de handlinger der foretaget med dyrene, men af grafiske hensyn er informationerne puljet i 10-dages intervaller. Da denne metode også er benyttet i afrapporteringen af de tidligere års sæsonafrapporteringer, giver det mulighed for direkte sammenligning.

Græsningstrykket med kvæg pr. ha (figur 1-3) angiver udelukkende antallet af voksne dyr på arealerne. Dette er gjort da kalvenes bidrag til græsningstrykket



Figur 1. Græsningstryk (voksne dyr) på de dele af F1 og F2 der græsses (delområde d og e).



Figur 2. Græsningstryk (voksne dyr) på F3 og F4.



Kvæget er begyndt at æde af barken i oktober. D. 30. januar 2019



Vinter- og helårsgræsning

Græsning i yder- og vintermånedene bevirker, at dyrene er nødsaget til at være mindre kræsne i deres fødesøgning. Det gør de bl.a. ved at skrælle barken af vedplanter, samt gå efter arter der forbliver grønne frem til hård frost.

Om efteråret og i det tidlige forår æder kvæg især af løvtræer og buske, hvilket også var tilfældet i Maglemosen hvor kvæget i oktober begyndte at skrælle barken af pilebuske.

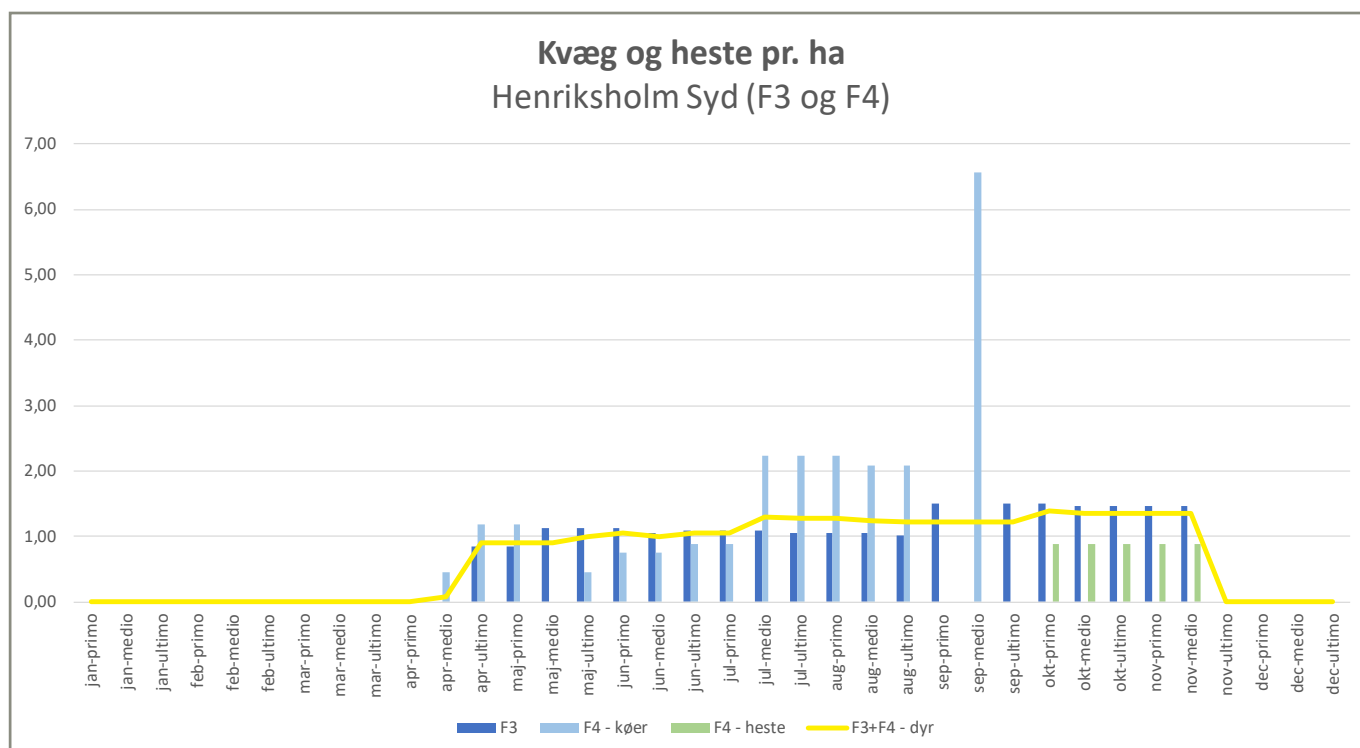
Dyrenes græsning på vedplanterne er med til at begrænse tilgroning af ellers mere lysåbne naturtyper samt skabe lyslommer i krat og skov der øger variationen af mulige levesteder for bl.a. insekter, fugle og svampe.

er ukendt. Kalvenes græsningsaftryk afhænger af deres alder og størrelse og da dette er ukendt, er de ikke medtaget i denne sammenhæng.

I foldene ved Henriksholm Nord benyttes kun delområderne d (1,7 ha) og e (1,4 ha) til græsning, resten af F1 og F2 benyttes til høslæt (se kort 4).

Græsningstrykket på et areal er mere variabel jo mindre folden er. Ved ændringer i antallet af dyr bliver udsvingene på græsningstrykket kraftigere desto mindre folden er. Derfor er udsvingene i den største fold, F3 (29,7 ha) også mindre over sæsonen til trods for relativt store udsving i antallet af dyr på området.

Det anbefales at forsøge at udligne græsningstrykket mere henover græsnings-sæsonen, så man undgår de store udsving i antallet af dyr i foldene. Dette kan gøres ved at fordele dyrene mere inden i foldene og mere henover sæsonen. Man kan eventuelt også overveje at inddrage naboarealer hvor der på nuværende tidspunkt ikke foretages høslæt eller græsning. Man kan evt. også løse dette ved at sammenlægge nogen af de eksisterende folde fx. F3 og F4. Den gule kurve på figur 3 viser, hvordan udsvingene i græsningstrykket kan udlignes ved en sammenlægning af F3 og F4.



Figur 3. Græsningstryk (voksne dyr) på F3 og F4. Den gule kurve viser udsvinget i græsningstrykket ved en sammenlægning af F3 og F4.

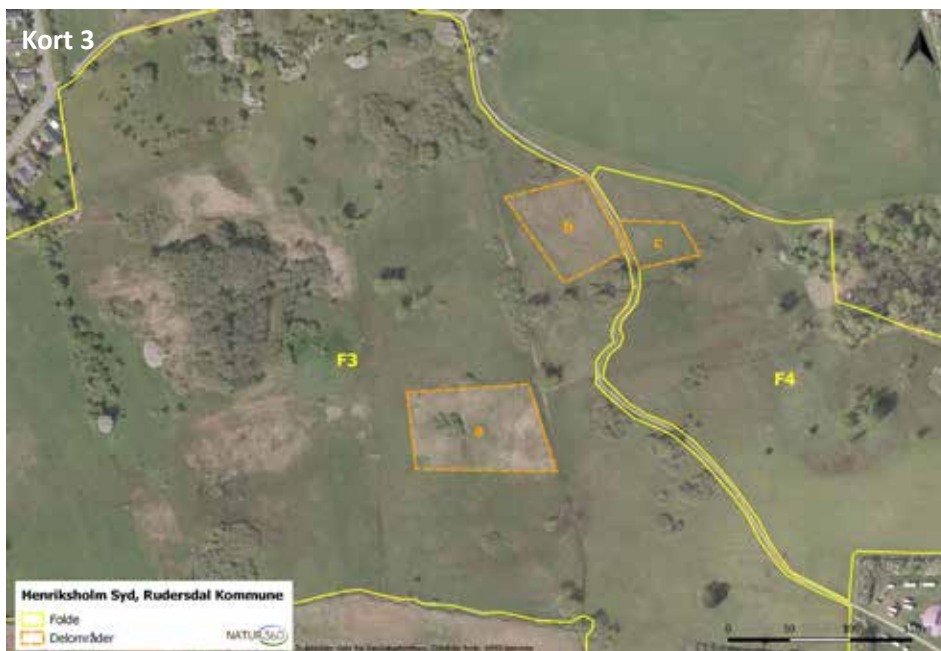
Frahegninger

Frahegninger af mindre delområder bør fortsætte, dog gerne med et par ugers tidlig græsning i april-maj.

En-to nye frahegninger bør overvejes i områder med særligt stort potentiale for rig blomstring

Tidlig forårs afbrænding af delområde "a"

De to nordligste delområder (b og c, se kort 3), blev observeret gennem sæsonen og forventningen var at der skulle opsættes hegn omkring dem efter dyrene havde indledt græsningen. Dette skulle gøres for at forhindre at græsningen blev for kraftig. Imidlertid var det ikke den adfærd kvæget udviste. De fattede meget sent på sæsonen interesse for områderne, og slet ikke i en intensitet så det vurderes nødvendigt at opsætte tråd om områderne. I stedet endte grovere



Et sent høslæt af delområderne b og c blev løsningen, da kvæget ikke græssede dem tilstrækkeligt. Her delområde b. D. 30 januar 2019



Område ved Gøngehusvej der blev slået. Slåningen blev foretaget med en "softtrack-cut-and-collect" med slagleklipper. D. 30. januar 2019



græsarter med at dominere billedet mere end ønskeligt.

Løsningen i 2018 blev, at der blev udført et sent høslæt i november. Høslættet blev foretaget med en "softtrack-cut and collector" - der er en lille slåningsmaskine med slagleklipper på bæltet. Maskinen foretager opsamling i samme arbejdsgang som slåningen. Slåning med slagleklipper, der flosser og skader vegetationen væsentligt mere end skærende maskiner er bevidst valgt for at begrænse genvæksten af den slåede vegetation mest muligt.

Det vurderes at en løsning med en udvidet græsningsperiode er at foretrække af hensyn til vegetationen og den struktur arealerne er ved at opnå, fremfor høslæt. En løsning kunne være at foretage vintergræsning i kombination med forårsafbrændinger efter behov. De to metoder kan også bruges hver for sig. Disse tiltag vurderes at kunne rette op på tilstanden med de dominerende græsser, så urterne kan vinde frem.



Kvæget har knapt nok indledt græsning og det vurderes at tråden ikke skal opsættes endnu omkring delområde b. Trørød Hegn anes i horisonten. 29. maj 2018

Status på invasive arter

Sildig gyldenris

Højt græsningstryk af de mest gyldenris-dominerede dele er vigtig frem til og med juni.

Store dele af Maglemosen var tidligere dækket af den invasive art Sildig Gyldenris. Græsningen har dog haft stor effekt i forhold til at bekæmpe Sildig Gyldenris, men den forekommer dog stadig talrigt som vegetative skud (ikke-blomstrende), spredt i området. Det positive er at der nu alle steder er etableret forskellige konkurrerende arter af græsser og urter imellem de tilbageværende skud af Gyldenris. Udenfor foldene findes der en del Sildig Gyldenris spredt forekommende i området, især synligt blomstrende steder de steder hvor der ikke slås. På grund af tørken blomstrede Gyldenris dog først 1-2 måneder senere end normalt.

Der blev i 2017 anbefalet at holde et højt græsningstryk på de mest gyldenris-dominerede dele frem til og med juni. Det lykkedes heldigvis bedre i 2018, hvor F4-folden ikke stod tom 3 uger i juni. Grundet tørken blev det ikke vurderet nødvendigt med et højere græsningstryk, da væksten samtidig var hæmmet. Det betød også at Gyldenris blomstrede senere. Begge dele kan sikkert tilskrives at planten har et meget højtliggende rodnet, og var udsat for vandmangel.

Der foretages de fleste steder ingen manuel indsats de steder, hvor græsning eller slåning ikke er tilstrækkelig eller fraværende. Det bør overvejes om der er flere steder hvor det kan ske, særligt hvis det vurderes at bestandene står i vejen for mere værdifuld natur på stederne.



Sildig Gyldenris er kraftigt minimeret af græsningen indenfor hegnet, men fortrænger næsten al anden flora udenfor. Henriksholms Allé og Flintemarken til højre uden for billedet. 26. juni 2018



Sildig Gyldenris har stadig godt fat enkelte steder langs Maglemoserenden, hvor hegner forhindrer græsning. D. 26. juni 2018

Rød hestehov

Forekomsten af Rød Hestehov er reduceret til næsten ingenting i folden "F3" (den sydvestlige store fold), faktisk blev den ikke bemærket i 2018, måske er den helt væk.

I den lille F1-fold (den nordvestlige fold) er planterne igen i 2018 græsset kraftigt ned. Planterne findes dog stadig lige udenfor folden langs hegnslinjen og i den store del af F1, hvor der ikke græsses men kun tages høslæt.

På ydersiden af hegnet bør det overvejes om rød hestehov bør slås, særligt hvis det forholdsvis nemt kan kombineres med den eksisterende slåningspraksis langs veje og stier.

På indersiden hvor der tages høslæt bør det overvejes om der kan ske græsning, evt. i kombination med det høslæt som foregår. Det bør samtidig overvejes om høslæt er nødvendigt eller græsning alene er en mulighed. Dette vil samtidig sikre bedre forhold for insekter mm., når et høslæt ved midsommer ikke fjerner en masse blomstrende planter, larver og andet.

D. 7. maj 2018 før græsning. Bemærk at der er lidt mindre blade og mere spredt blomstring indenfor hegnet, hvor planterne blev græsset i 2017.



D. 17. august 2018. Rød hestehov trives lige godt på begge sider af hegnet her ved lågen i det nordøstlige hjørne - bemærk at et asketræ har etableret sig imellem planterne langs kanten ud mod græsset, hvilket indikerer at der flere år i træk ikke er blevet slået eller taget høslæt. Manglende slæt eller slåning kan skyldes at der ligger sten under vegetationen.



Japan-pileurt

I 2017 blev japan-pileurt slået med le d. 9. august og herefter kunne kvæget afgræsse de nye skud godt. Den lidt sene slåning vurderes at have haft en synlig effekt, men slåning i juni eller juli vil sammen med kvægets græsning nok virke endnu bedre.

I 2018 var bestanden af japan-pileurt ret lavtvoksende og endnu mindre end i 2017 på samme tid, dog nok delvis også pga. tørken. Den blev slået med le d. 28. juli 2018, og det må forventes at den i 2019 vil være på yderligere retur.



Bestand af japan-pileurt i F3.
D. 26. juni 2018



Bestanden af japan-pileurt blev manu-
elt slået med le d. 28. juli 2018

Kæmpe-bjørneklo

Græsningen i 2015 og 2016 fik kraftigt reduceret forekomsten af bjørneklo, og i 2017 blev Kæmpe-Bjørneklo reduceret yderligere i omfang. Reduceringen var så markant i 2017, at der ikke er observeret og fotograferet nogen større planter. I 2018 blev der også kun set ganske få og små, ikke-blomstrende planter.

Der ses dog stadig enkelte steder, fremspirende frøplanter, fra den eksisterende frøpulje. Over en årrække vil man kunne forvente at se nye planter spire frem fra frøbanken i områder, især hvor der tidligere har vokset blomstrende og frøsættende Kæmpe-Bjørneklo indenfor det seneste årti. En plante blev fx set midt i bestanden af Japan-Pileurt, her er Bjørneklo ikke observeret de tidligere år i projektet.

Så længe græsningen opretholdes og der samtidigt holdes øje og sættes ind med manuel bekæmpelse i tilfælde af enkelte blomstrende planter, som står utilgængeligt for kvæget, kan det forventes at frekvensen af nye planter, år for år, vil mindskes i takt med at frøbanken mister sin spiringsevne. Man skal være opmærksom på at der i krat, hvor kvæget ikke når ind, godt kan fremspire bjørneklo og de skal ligeledes bekæmpes manuelt.



Enkelte planter fundet rundt om i området, dog ingen blomstrende. Alle fundne individer blev manuelt skåret med leen.
D. 28. juli 2018

Hydrologi

Man bør overveje at klarlægge hydrologien lidt nøjere og se om der skal ske forandringer med grøfternes og hele områdets afvanding. Man kan eventuelt overveje at inddrage nogle af naboarealerne.

Denne del blev ikke målrettet fulgt op i løbet af 2018. Tørken bevirkede dog at visse hydrologiske forhold fremstod endnu tydeligere end sædvanligt, og var lette at iagttage; særligt de mest grundvandspåvirkede områder fremstod trods den ekstreme tørke med mere våde og fugtige jordbundsforhold. Omvendt fremstod områder og afvandingsgrøfter fra de mindre grundvandspåvirkede dele udtørrede.



Efter flere måneder uden regn begynder det at være mere tydeligt hvor vegetationen stadig har adgang til vand, her formentlig kontakt til terrænnært grundvand. D. 28. juli 2018.



Filtet Kongelys har lagt an til blomstring, men har måttet opgive. D. 28. juli 2018.



Områder der under mere normale vejrforhold fremstår våde/fugtige, fremstod allerede i begyndelsen af maj væsentligt tørre end ellers. Dette kan skyldes de etablerede afvandingsgrøfter samt et lavere grundvandsspejl. D. 7. maj 2018.



Isen der sidder fast på stråene højere oppe end den aktuelle vandstand vidner om svingende vandstandshøjder i området. D. 30. januar 2019

Analyse og konklusioner

Fraegninger

De første år efter igangsat græsning viste det sig, at det udøvede græsningstryk var begrænsende for mængden af blomstrende urter. Græsningstrykket var bevidst forsøgt holdt relativt højt, i forsøg på at bekæmpe de invasive arter i Maglemeden. Det drejer sig særligt om de store bestande af Sildig Gyldenris og Rød Hestehov. Begge arter er følsomme over for græsning.

Bedømmelsen af mængden af blomstrende urter er henover de forgangne sæsoner udelukkende foretaget ud fra en visuel bedømmelse af mængden af blomstrende urter inden og uden for de opsatte fraegninger. Nektarsøgende insekter som dagsommerfugle, en lang række biller, svirrefluer, humlebier og bladhvepse er afhængige af blomstrende urter. Antallet af netop denne gruppe af insekter afspejles i mængden af blomstrende urter.

For at udbrede forekomsten af de mere lavt voksende urtesamfund er græs-

Forekomsten af blomstrende urter har i løbet af de seneste år, efter igangsætning af pleje i Maglemeden, været i fremgang. Hvid anemone, vorterod og korsknop blomstrer på en tue tæt ved Maglemoserenden og Gøngehusvej



ningsforstyrrelserne vigtige. Græsningen skaber lys til de laveste vækster og optrampningen af de våde områder skaber blottet jord som kan koloniseres af nye planter ved frøspiring. Desuden skabes der ved moderat tramp en tue, ujævn bund som bidrager til variationen og mulighederne for flere interessante arter. På toppen af tuerne har de små arter forbedrede levevilkår og er mindre udsat for oversvømmelser. Er optrampningen dog for kraftig bliver det de enårige og mere forstyrrelsestolerante arter der overtager.

For at tilgodese de arter der er tilknyttet rigkær og som lige nu findes i området er det vigtigt at græsningstrykket ikke er hverken for højt eller for lavt. De arter der har det svært i områder med kraftigt eller meget koncentreret tramp af kvæget i Maglemeden er bl.a. Tvebo Baldrian, Hirse-star, Næb-Star, Eng-Nellike-rod m.fl.

Tvebo baldrian er tilknyttet lysåbne rigkær med høj grundvandsstand, og trives ikke ved for kraftig tilgroning eller for koncentreret græsning og tramp. Her lige inden blomstring d. 7. maj 2018.





Det er primært de højt voksende urter der står for blomstermængden i områder hvor der skal konkurreres mod de dominerende høje græsser.

Kunsten består således i at sikre en tilpas, men ikke for kraftig græsningspåvirkning fra kvæget. Dette er særlig vigtigt i områder med små forekomster af mere værdifuld vegetation.

For de mest værdifulde områder er det derfor særligt vigtigt at græsningspåvirkningen fra kvæget ikke er for kraftig. Anbefalingen i 2017 for de kommende sæsoner var derfor, at udbinding af kvæget sættes i gang lidt tidligere. Kvæget skulle forsøgsvist have adgang til delområderne b og c tidligt på sæsonen, allerede i april eller starten af maj frem til starten af juni for derefter ikke have adgang til arealerne i mindst 8-10 uger. Dermed har de fleste urter blomstret og sat frø.

Meningen var at fortsætte med at frahegne de samme områder i 2018 som var blevet sat op året før, for fortsat at kunne følge effekten af græsningen. Tråden var dog taget ned så kvæget havde adgang til delområderne a og b hele sæsonen, mens tråden omkring delområde c først taget ned senere på sommeren.

Den mest blomsterrige frahegning i 2018, var i lighed med 2017, delområde b. Her var det især urter som Kattehale, Kål-Tidsel, Lådden Dueurt, Dunet Dueurt og Angelik som stod for hovedparten af blomstermængden. Fællestrækket er at de er flerårige og relativt højt voksende, så de kan konkurrere med de høje græsarter som Eng-Rørhvene, Høj Sødgræs, Mose-Bunke, Tagrør og Rørgræs, der dominerer i området.

Nogle af de lavere voksende blomstrende urter som bl.a. Gul Fladbælg og Tykbladet Ærenpris var kun tilstede i et væsentligt lavere antal. Overordnet var billedet altså det samme i 2018 som i 2017, dog var de højt voksende græsarter tiltaget i dominans. Det skyldes nok at græsningen har været for svag i 2018 men i virkeligheden også henover alle vintermånederne hvor der jo ingen græsning foregår.

Der blev i 2017 ligeledes anbefalet oprettelse af yderligere 1-2 nye områder der kunne frahegnes, i 8-10 uger henover græsningssæsonen. Frahegningerne skal sikre at der i Maglemeden hele tiden er mindre arealer med en blomsterrig vegetation, så længe der opretholdes et højt græsningstryk for at bekæmpe de



Delområde a. D. 30 april 2018

invasive arter i området.

Anders Michaelsen og Jens Galby foretog i løbet af sæsonen flere fælles ture. Her var vurderingen dog at der ikke var behov for at lave nye frahegninger. Det skyldes til dels at fokus er blevet lagt på at styre græsningen på andre måder, bl.a. gennem adgang til vand, som i sommeren 2018 har været meget aktuelt pga. tørke.

Fælles tur d. 29 maj 2018. mellem Foreningen Maglemosens Naturpleje, Rudersdal Kommune, Natur360 og dyreholder Jette Køhler



Vanding

Der blev foråret etableret vanding i den vestlige del af F3 for at bidrage til at kvæget i højere grad opholder sig i den vestlige del. I første omgang blev der etableret en interimistisk løsning med en murerbalje, der i takt med den tiltagende tørke blev mere og mere vigtig.

Senere på sommeren blev den midlertidige vandingsløsning erstattet af en mere permanent indretning af et drikkekar med en flydekontakt.

Der blev i starten af maj åbnet op for at kvæget kunne få vand i den vestlige del af folden F3, i første omgang med en midlertidig interimistisk løsning. D. 8. maj 2018.



Drikkekar med flydekontakt. D. 28. juli 2018.



Fuglene

Der er et rigt fugleliv i Magleмосen. De enkelte fuglearter har hver især deres individuelle behov for varierende mængder af bl.a. vegetationshøjde, fugtighedsforhold og spredte kratpartier til fødesøgning, skjul og redebygning.

Det blev i afrapporteringen for sæsonen 2017 vurderet, at det ville være sandsynligt at få ynglende dobbeltbekkasin, vibe eller andre engfugle i mosen i 2018. Denne vurdering blev foretaget på baggrund af den fugleovervågning der blev foretaget i 2017. Her blev der bl.a. hørt to par dobbeltbekkasin spillende ved et besøg i april. De havde dog tilsyneladende senere opgivet at yngle i området. Der blev ved samme lejlighed observeret tre par ynglende viber i april, men de havde alle måtte opgive yngleforsøget – ganske givet grundet prædation af krager. Kriterierne for at fuglene tilknyttet engområder yngler i området er tilsyneladende til stede. Det er dog svært at gøre noget ved situationen med præderende krager og det må nok accepteres som en del af naturens spil.

Der er ikke foretaget en egentlig overvågning af fuglene i 2018, men så vidt vides har hverken viberne eller dobbeltbekkasinen ynglet i området.

Anbefalinger for 2019

For sæsonen 2019 vurderes det, at følgende tiltag vil have en gavnlig effekt på området. Nogle af tiltagene kræver yderligere overvejelser og andre en større indsats, men det vurderes, at de på sigt vil have en positiv effekt på områdets udvikling og på mangfoldigheden, strukturelt og artsrækket.

Antallet af græssende dyr i de enkelte folde bør fortsat registreres skriftligt og løbende i samarbejde med Jette Køhler.

Nogen af anbefalingerne fra 2017 er ikke blevet udført i den forgangne 2018-sæson eller er ikke målrettet blevet fulgt op, og videreføres derfor til den kommende - 2019-sæson.

1. Man bør overveje at klarlægge hydrologien lidt nøjere og se om der skal ske forandringer med grøfternes og hele områdets afvanding. Man kan eventuelt overveje at inddrage nogle af naboarealerne
2. Overveje muligheden for at sammenlægge F3 med F4 ved at nedlægge hegnene omkring stien mellem de to folde. En sammenkobling af disse to folde, ville udligne græsningstrykket, og gøre det lettere at administrere dyrene i disse to folde, da dyrene ikke skal flyttes
3. Overveje muligheden for at inddrage de store dele af F1 og F2 i græsningsfoldene, i stedet for kun høslæt, evt. helt sløjfe høslæt?
4. Overveje etablering af vintergræsning/græsning større dele af vinterperioden med få dyr
5. Forsøge at fortsætte med hestegræsning i kombination med kvæget og gerne overlappende tidsmæssigt
6. Opstarte græsning syd for Maglemoserenden
7. Stimulere interessen hos dyrene ved at afbrænde strategiske steder, fx i frahegningerne - grundet forberedelser og evt. dispensationer bruges 2019 til at undersøge mulighederne og indhente eventuelle tilladelser
8. Etablere blomsterrige arealer med hjemmehørende arter på mark nord for F3 gennem udsåning
9. Inddrage hele eller dele af det tørre, åbne areal nord for F4
10. Etablere mulighed for mere spredt passage af grøfterne for at fordele og mindske slid fra færdsel



Kattehale

Bilag 1

Tabeloversigt over antallet af køer, kalve og heste i de fire græsningsfolde. Felter med minustegn (-) indikerer, at dyrene er på stald. For F1 og F2 er det kun delområderne d (1,7 ha) og e (1,4 ha) der græsses.

Fold	Areal ha	Dyr	januar			februar			marts			april			maj			juni					
			pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult			
F1. Henriksholm Nord -vest	8,8	Køer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
		Kalve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
F2. Henriksholm Nord - øst	5,9	Køer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
		Kalve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
F3. Henriksholm Syd - vest	29,4	Køer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
		Kalve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
F4. Henriksholm Syd - øst	6,7	Køer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Kalve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Heste	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Fold	Areal ha	Dyr	juli			august			september			oktober			november			december								
			pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult	pri	med	ult						
F1. Henriksholm Nord -vest	8,8	Køer	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
		Kalve	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
F2. Henriksholm Nord - øst	5,9	Køer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
		Kalve	10	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F3. Henriksholm Syd - vest	29,4	Køer	32	32	31	31	31	30	44	0	44	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43
		Kalve	22	22	22	22	22	22	22	34	0	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34
F4. Henriksholm Syd - øst	6,7	Køer	6	15	15	15	14	14	0	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Kalve	5	14	14	14	14	14	0	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Heste	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0